

Bureau voor Archeologie Rapport 2013.30

Heuvelenweg, Dwingeloo, gemeente Westerveld: booronderzoek

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 2013.30.
Heuvelenweg, Dwingeloo, gemeente Westerveld:
booronderzoek
auteur(s): A. de Boer
datum: 11 oktober 2013
ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie
Koningsweg 244 Utrecht

Administratieve gegevens

Projectnummer	2013071101
Provincie	Drenthe
Gemeente	Westerveld
Plaats	Dwingeloo
Toponiem	Heuvelenweg
Coördinaten, hoekpunten	(220.410, 538.870), (220.470, 538.815), (220.400, 538.650), (220.310, 538.700)
Oppervlakte plangebied	Ca. 1,3 ha. Het centrale deel is reeds onderzocht d.m.v. boringen in 2010. In het zuidelijke deel zijn geen bouwwerkzaamheden voorzien. Voor veldonderzoek: nu te onderzoeken alleen het noordelijke deel: 2760 m ²
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	58.537
Soort onderzoek	booronderzoek
Opdrachtgever	Witpaard
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie
Kaartblad	17A
Periode van uitvoering	Oktober 2013
Bevoegd gezag	Gemeente Westerveld
Beheerder en plaats van documentatie	Bureau voor Archeologie, Koningsweg 244, Utrecht
Verstoringsdiepte	Niet bekend; naar verwachting bij de bouw van de school ca. 1,5 m
Bodemkunde ¹	zEZ21 Hoge zwarte enkeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand; Het noordelijk deel (nu te onderzoeken) staat als 'vergraven' aangeduid op de bodemkaart.
Geomorfologie ²	3L2a: Grondmorene (+/- welvingen, hooggelegen)
Hoogteligging (AHN) ³	Tussen 8,6 m en 9,4 m NAP

¹ (Stichting voor Bodemkartering 1978)

² (Alterra Wageningen UR)

³ (Geodan 2012)

Inhoud

	Samenvatting.....	5
1	Inleiding.....	6
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	7
	1.2 Specifieke verwachting.....	7
	1.3 Methode.....	8
	1.4 Resultaten.....	8
	1.5 Interpretatie.....	8
	1.6 Conclusie.....	9
2	Advies.....	10
3	Literatuur.....	11
	Figuren.....	12
Bijlage 1: Boorbeschrijvingen		

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een booronderzoek uitgevoerd voor de bouw van een school aan de Heuvelenweg te Dwingeloo.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de KNA, protocol 4003. In het plangebied is de bouw van een school voorzien. Omdat daarbij mogelijk archeologische waarden worden verstoord is een archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Het hele plangebied is ca. 1,3 ha groot. In het centrale deel van het plangebied is reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd: hieruit komt naar voren dat in het centrale deel de bodem verstoord is en geen archeologische waarden worden verwacht. In het zuidelijke deel van het plangebied zijn geen bodemingrepen voorzien, waardoor dit deel is vrijgesteld van onderzoek.

Voor dit onderzoek zijn in het resterende noordelijke deel van het plangebied, ca. 2760 m² groot, vier boringen geplaatst met een 7 cm Edelmanboor tot gemiddeld 1 m diep. Een extra boring is in het centrale deel geplaatst om de boorgegevens van de twee onderzoeken met elkaar in verband te kunnen brengen.

Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem in het plangebied is omgewerkt, waardoor waardevolle archeologische zeer waarschijnlijk ontbreken.

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Ondanks dat dit onderzoek met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is uitgevoerd, is het echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Bureau voor Archeologie wijst er in dat geval op dat men bij bodemverstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Westerveld.

1 Inleiding

In opdracht van Witpaard heeft Bureau voor Archeologie een booronderzoek uitgevoerd voor de bouw van een school aan de Heuvelenweg te Dwingeloo.

Figuur 1: Ligging van het plangebied blauw omkaderd.

De gemeente heeft een vastgesteld archeologisch beleid.⁴ In het gebied geldt grotendeels een hoge archeologische verwachting en deels (in het noorden) 'onbekende verwachting (bebouwd)' (fig. 2). In de zone met onbekende verwachting geldt: Bij ingrepen > 1000 m² extrapoleren vanuit de omringende verwachtingswaarden en bij hoge/middelhoge verwachting gelden eisen als in die zone en bij lage verwachting geen onderzoek vereist.

Het plangebied grenst in het zuiden en westen aan een gebied met hoge archeologische verwachting. In het noorden ligt het gebied aan AMK terrein 14.464 (historische kern Dwingeloo) en in het oosten aan AMK terrein nr. 14.463 (terrein waarop een urnbegraving uit de Late Bronstijd is aangetroffen).

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 1,3 ha. De beoogde ontwikkeling leidt tot een bodemverstoring van naar verwachting 100 cm of meer. Daarom is een booronderzoek op de locatie uitgevoerd.

Voor het centrale deel van het plangebied is in 2010 reeds een booronderzoek uitgevoerd. Hieruit bleek dat het bodemprofiel was verstoord, zie onderzoeksmelding 42.091 in fig. 3.⁵

Bij de inrichting van het terrein zijn in het zuidelijke deel geen bodemingrepen voorzien, zie fig. 5. In dit booronderzoek is daarom alleen het noordelijk deel onderzocht waar de bouw van de school is voorzien.

⁴ (Aalbersberg 2010)

⁵ (Asmussen and Pouille 2010)

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het veldonderzoek is het controleren en verfijnen van de archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?
- Zijn in het gebied (mogelijk) archeologische waarden aanwezig, en zo ja, waaruit bestaan deze?
- Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?
- Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

1.2 Specifieke verwachting⁶

Op de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden (IKAW) ligt het plangebied binnen een zone met een hoge trefkans voor archeologische waarden. Het terrein ligt op de rand van een dekzandrug. De hogere delen in het landschap, zoals dekzandruggen, waren vanaf de steentijd al favoriete bewoningsplekken. Hoewel er in de directe omgeving van het plangebied geen vondsten zijn gemeld uit de steentijd, moet hier vanwege de ligging op een dekzandrug wel rekening mee worden gehouden. De archeologische indicatoren uit deze periode kunnen, behalve bewerkt en/of verbrand vuursteen, bestaan uit houtskoolconcentraties die kunnen wijzen op de aanwezigheid van haardplaatsen, verbrande hazelnootdoppen en in de late steentijd ook scherven aardewerk. Rondom het plangebied zijn meerdere vondsten uit de bronstijd en ijzertijd gedaan, onder andere verschillende graven. Tijdens het veldwerk moet daarom ook rekening worden gehouden met archeologische indicatoren uit deze perioden. Dit kunnen voorwerpen zijn van (vuur-) steen, aardewerk en/of metaal. Ook kunnen resten van graven worden aangetroffen. Gezien de slechte conservering in zandgrond is de kans op botmateriaal of voorwerpen van hout zeer klein. Het verbrand organisch materiaal kan wel bewaard gebleven zijn. De grondsporen kunnen bestaan uit grafstructuren, waterputten, paalgaten, afvalkuilen en greppels. Ook moet er rekening gehouden worden met de kans op archeologische vondsten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd, vanwege de nabije ligging van de historische kern van Dwingeloo. Het huisvuil uit deze periode kan gevonden worden in de eventueel aanwezige eslaag. Vondsten uit deze tijd bestaan onder andere uit scherven aardewerk, metaal en bouw materiaal.

<i>Periode</i>	<i>Verwachting archeologische laag</i>	<i>Complexiteit</i>
mesolithicum	bovenin het dekzand	nederzetting of kampement; plaats voor vuursteenbewerking
neolithicum	bovenin het dekzand	losse vondsten of nederzetting; plaats voor vuursteenbewerking
bronstijd	bovenin het dekzand	losse vondsten, urnenveld,

⁶ overgenomen van: Asmussen and Pouille 2010

		diepe grondsporen als waterkuilen, paalgaten, afvalkuilen
ijzertijd/romeinse tijd	bovenin het dekzand	losse vondsten, urnenveld, diepe grondsporen als waterkuilen, paalgaten, afvalkuilen
middeleeuwen/ nieuwe tijd	in de eslaag	losse vondsten

1.3 Methode

Het veldonderzoek is uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.2, in het bijzonder het hoofdstuk "protocol 4003 inventariserend veldonderzoek overig". Het veldonderzoek omvat een verkennend booronderzoek (specificatie VS03).

Er zijn vijf boringen geplaatst op basis van de grootte van het plangebied en de archeologische verwachting. Eén van de vijf boringen is geplaatst in het reeds onderzochte centrale deel. Op deze manier is het mogelijk om de nieuwe boorgegevens te relateren aan het onderzoek uit 2010. De ander vier boringen zijn zo optimaal mogelijk verspreid over het te onderzoeken noordelijke deel van het plangebied dat nu in gebruik is als parkeerplaats.

De boringen zijn gezet met een 7 cm Edelmanboor en 3 cm guts tot in de onverstoorde C horizont, gemiddeld 100 cm.

De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens ASB 1.1 van het NITG-TNO waarin onder meer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN 5104 wordt gehanteerd.⁷ De X en Y coördinaten van de boringen zijn ingemeten ten opzichte van de locale topografie.

1.4 Resultaten

De locatie van de boringen staat in fig. 4 weergegeven. De boorgegevens zijn achteraan bijgevoegd als Bijlage 1.

1.5 Interpretatie

De ondergrond van het plangebied bestaat uit zwak siltig matig fijn zand met een bruine kleur. Het zand is goed gesorteerd en afgerond. Dit materiaal kan worden geïnterpreteerd als een C horizont in dekzand. De top van deze zandlaag bevindt zich op dieptes variërend tussen 40 en 100 cm.

Hierop ligt een humeuze zandlaag met een bruine, grijze of zwarte hoofdkleur en verschillende tinten en bijkleuren. Deze humeuze zandlaag ligt scherp op de onderliggende laag. De laag bevat brokken zwarte grond, gele of grijze vlekken en slakken of sintels.

De bodemopbouw kan worden geïnterpreteerd als een A/C profiel. Omdat resten van een oorspronkelijke E – horizont en een podzol B horizont vrijwel overal ontbreken kan de bodem worden beschouwd als omgewerkt.

⁷ (Bosch 2008; Nederlands Normalisatie Instituut 1989)

Boorprofiel 5 is geplaatst in het door Asmussen en Pouille onderzochte terreindeel: dit bodemprofiel komt overeen met de door hen vastgestelde bodemopbouw.

1.6 Conclusie

- Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?

De bouw van een school

- Zijn in het gebied (mogelijk) archeologische waarden aanwezig, en zo ja, waaruit bestaan deze?

De bodem in het plangebied bestaat uit een A op C profiel. Waardevolle archeologische waarden worden niet meer verwacht.

- Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?

n.v.t.

- Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

n.v.t.

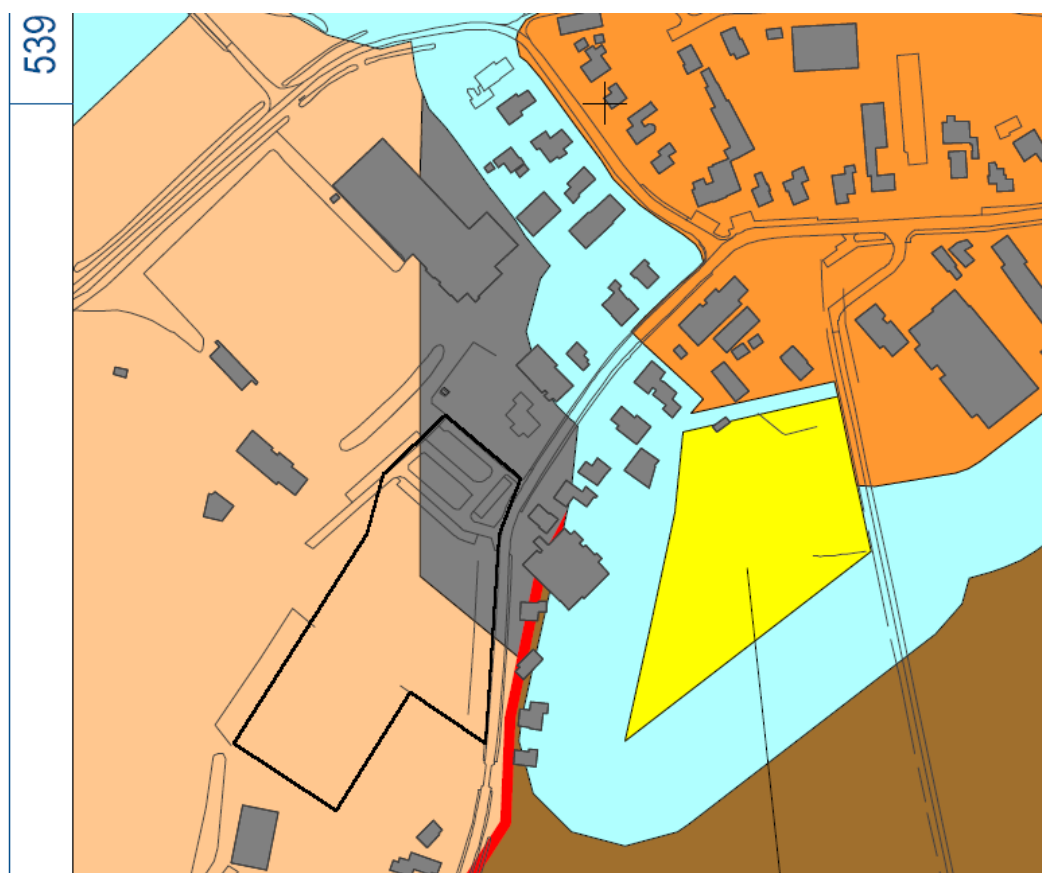
2 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Ondanks dat dit onderzoek met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is uitgevoerd, is het echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Bureau voor Archeologie wijst er in dat geval erop dat men bij bodemverstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Westerveld.

3 Literatuur

- Aalbersberg, G. 2010. "Gemeente Westerveld: Een Archeologische Verwachtings- En Beleidsadvieskaart". RAAP rapport 2021. Weesp: RAAP Archeologisch Adviesbureau.
- Alterra Wageningen UR. "Aardkunde." <http://www.aardkunde.nl/>.
- Asmussen, P., and W. Pouille. 2010. "Dwingeloo, Heuvelenweg, Gemeente Westerveld (Dr.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek". Steekproefrapport 2010-07/04. Zuidhorn: De Steekproef.
- Bosch, J.H.A. 2008. "Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode Versie 1.1: Op Basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode Versie 5.2". 2008-U-R0881/A. Deltares-rapport.
- Geodan. 2012. "AHN." <http://ahn.geodan.nl/ahn/>.
- Nederlands Normalisatie Instituut. 1989. *Geotechniek: Classificatie van Onverharde Grondmonsters*. Delft: Nederlands Normalisatie-instituut.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. "Archis 2." <http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>.
- Stichting voor Bodemkartering. 1978. "Bodemkaart van Nederland Schaal 1 : 50.000 : Toelichting Bij de Kaartbladen 17 West Emmen En 17 Oost Emmen". Wageningen: Stiboka. <http://edepot.wur.nl/117799>.

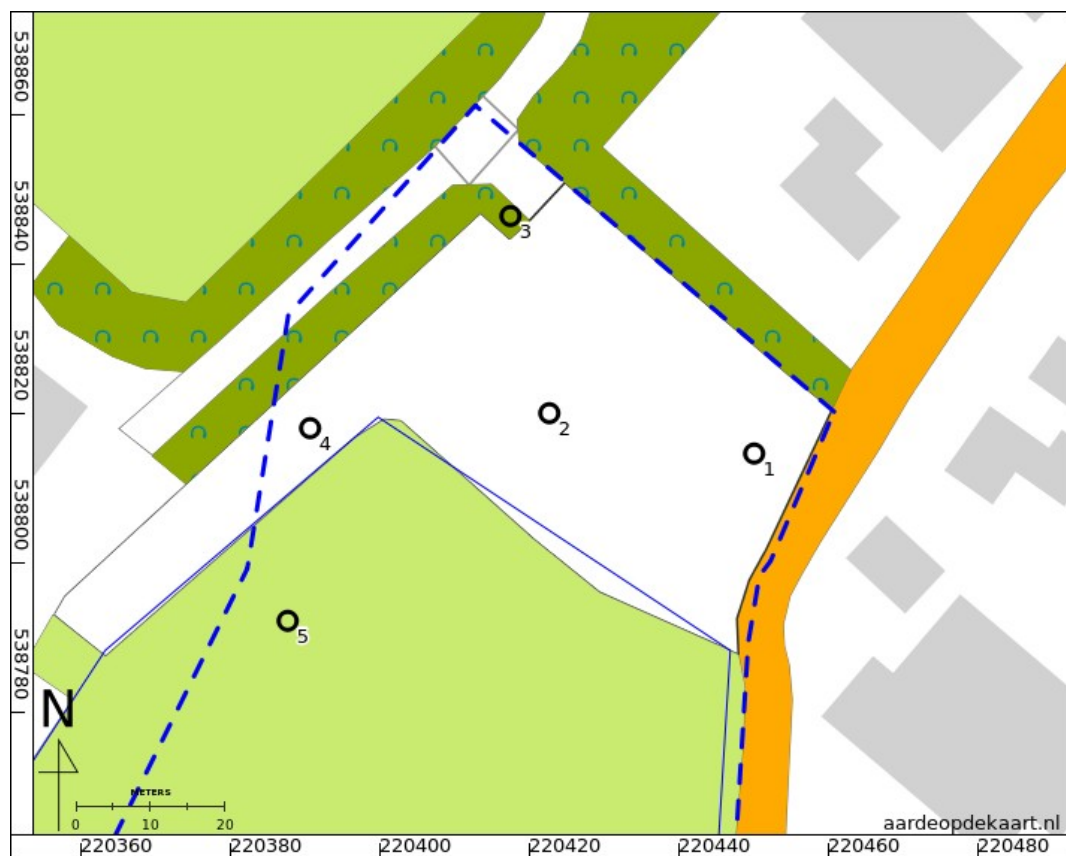
Figuren

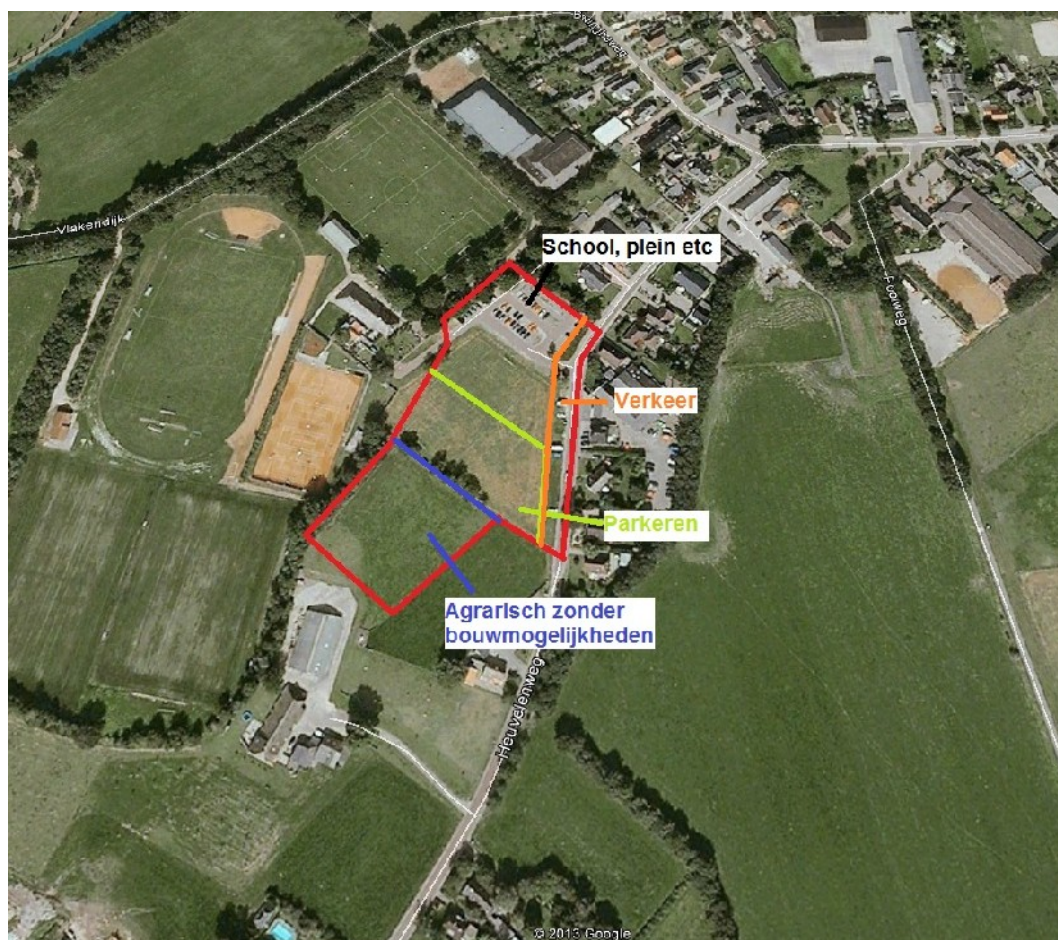
Figuur 2: Uitsnede uit de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Westerveld (Asmussen and Pouille 2010). Het plangebied is zwart omkaderd aangegeven.

Figuur 3: Ligging van het plangebied en het eerder uitgevoerde onderzoek met de blauwe getrokken lijn en onderzoeksnummer 42091 (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Figuur 4: Locatie van de vijf boorpunten.

Figuur 5: Plangebied met functies.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

nummer	grens (cm onder mv)		grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	bodemhorizonten	overig
	boven	onder						
1								
	0	5	zand	zwak siltig	matig grof	grijs		opgebrachte grond
	5	20	zand	zwak siltig; zwak humeus	matig fijn	grijs-bruin	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond; spoor grijze vlekken
	20	40	zand	zwak siltig; sterk humeus	matig fijn	zwart	A-horizont	
	40	60	zand	zwak humeus; zwak siltig	matig fijn	grijs-bruin	AB-horizont	spoor gele vlekken
	60	100	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-bruin	C-horizont	
2								
	0	40	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs-bruin	A-horizont	brokken zwarte grond; basis scherp
	40	100	zand	zwak siltig	matig fijn	oranje-bruin	C-horizont	
3								
	0	40	zand	zwak siltig	matig fijn	geel-bruin		basis scherp; opgebrachte grond
	40	100	zand	zwak siltig; sterk humeus	matig fijn	zwart	A-horizont	basis scherp; spoor slakken / sintels
	100	120	zand	zwak siltig	matig fijn	oranje-bruin	C-horizont	
4								
	0	10	zand	zwak siltig; zwak humeus	matig fijn	grijs		
	10	80	zand	zwak siltig	matig fijn	bruin	A-horizont	basis scherp
	80	85	zand	zwak siltig; matig humeus	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	basis scherp
	85	115	zand	zwak siltig	matig fijn	geel-grijs	C-horizont	
5								
	0	40	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	bruin-grijs		bouwvoor
	40	55	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	A-horizont	
	55	75	zand	zwak siltig; matig humeus	matig fijn	donker-bruin-grijs	A-horizont	basis scherp
	75	95	zand	zwak siltig	matig fijn	oranje-bruin	C-horizont	